

אהבה

צמיחת הקשר בין איש ואשה

הרב יצחק גינזבורג

עיבוד ועריכה: ניר מנוסי

© ה'תשע"א

בית הוצאה לאור על-יד מוסדות "גל עיני"

ת.ד. 1015 כפר חב"ד 60840

טל': 03-9607608, 1-700-700-966

© 5771

GAL EINAI INSTITUTE PUBLICATIONS

P.O.Box 1015 Kfar Chabad 60840, Israel

Tel: 972-3-9607608

E-mail: inner@inner.org

Website: www.inner.org

אתר בעברית: www.pnimi.org.il

עיצוב: סטודיו חני בן אהרון 050-8327852

עימוד והפקה: דוד הלל,

הדפסה וכריכה: חיש דפוס וכריכה, רמלה

מסת"ב: 2-42-7146-965-978

pnimi.org.il

התוכן

7	הקדמה שלבי האהבה
21	1 זיקה
39	2 כמיהה
51	3 משיכה
65	4 התקשרות
79	5 אהבה
97	6 רחמים
109	7 התמסרות
125	8 דבקות
141	9 פריון
161	נספח א גירושין ונישואין שניים
169	נספח ב רווקות מאוחרת
179	הערות

הוראת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש
מתוך מכתבו אל המחבר מימי אלול התשמ"א:
"...נכון שיכתוב בצורת ספר השיעורים שלומד.
בברכה להצלחה..."

הקדמה

השבַעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם
מֵה תַעֲרִוּוּ וּמֵה תַעֲרָרוּ אֶת הָאֱהָבָה עַד שֶׁתִּחַפְּזִין.

שיר השירים

הקדמה | שלבי האהבה

הרצון באהבה נטוע בעצם הנפש שלנו. אנו באים והולכים, לומדים ועובדים, אך מתחת לרצפת חיינו רוגשת בכל עת התפילה העזה – לאהוב ולהיות נאהב.

זו הסיבה שעולמנו מלא בשירי אהבה רבים כלי-כך, שבמשך ימים שלמים לבנו תר אחרי אהבה ובמשך לילות שלמים שנתנו נודדת בגללה. האהבה איננה פריט נוסף במאגר רגשותינו; היא עצם פעימת לבנו, המתפרטת לרגשות השונים. הללו רוחשים סביב לבנו ומטשטשים את מוצאם המשותף, אך אם נטה להם את אוזננו נשמע כי כולם לוחשים את אותו סוד: שמאהבה באו ולאהבה הם שבים, שמתחת לכל מאויהם אותה הם מבקשים.

אבל האהבה חמקמקה: כשמחפשים אותה לא מוצאים, וכשמוצאים אותה לא יודעים כיצד לשמור עליה. לעתים נדמה לנו שהיא סיפור פשוט, שפיצחנו את סודה ואנו יודעים כיצד לנהל אותה. בכל אחת מפעמים אלו מחכה לנו האהבה מעבר לפינה, חובטת בראשנו ומראה לנו שאיננו מבינים דבר. מה רצונה? כיצד ביכולתנו לדעת מה היא צריכה בכל רגע? מה לעשות כשהיא לא מתקדמת כפי שהיא אמורה?

קצה חוט של תשובה לשאלות אלו מסתתר בפסוק הכתוב לעיל, "השבעתי אתכם בנות ירושלים מה תעירו ומה תעררו את האהבה עד שתחפץ". פסוק זה מהווה את ההדרכה העיקרית שהרעיה בשיר השירים מוסרת לחברותיה הצעירות, והיא חוזרת עליו, בגרסאות שונות, מספר פעמים⁵. לאהבה רצון משלה, ויש להאזין לו. לאהבה קצב משלה, ועלינו להניח לה להתקדם לפיו. והנה, אם לאהבה יש קצב התפתחות, הרי שיש לה גם שלבי התפתחות. מה פירוש להעיר את האהבה לפני שתחפץ אם לא לדחוק בה לדלג לשלב שאינה בשלה אליו? מהו הדבר שהיא חפצה בו אם לא להתקדם לשלב הבא כאשר שעתו כן מגיעה? האהבה מתקדמת בהדרגתיות, דרך תחנות ואתנחתות שכל אחת מהן דורשת את היחס הראוי לה.

על מנת להיות קשובים לקצב התפתחותה של האהבה עלינו להכיר את השלבים בהם היא מתפתחת. זוהי מטרתו של הספר שלפניכם. הדימוי המרכזי שילווה אותנו כאן הוא שהאהבה היא כמו עץ הצומח ומתפתח בהדרגה: בתחילה היא נזרעת כגרעין במעמקי הנפש, לאחר מכן נובטת ומתגלה לפני השטח, בהמשך מיתמרת ומסתעפת לכדי קשר בשל עם בן זוג, ולבסוף אף נושאת פירות – מביאה חיים חדשים לעולם⁶. לכל אחד משלבי האהבה איכויותיו ואתגריו, סיכוניו וסיכוייו. על כל אחד מהם ראוי לומר "מה תעירו ומה תעררו את האהבה עד שתחפץ", אלא הקשיבו לה והשקו אותה עד שחפצה יתגלה⁷.

באילו כלי מדידה נוכל למפות את נופה הסודי של האהבה? באילו כלי שרטוט נוכל לצייר את שלביה ושביליה? לעזרתנו תבוא תורת הסוד היהודית, הקבלה והחסידות.

הקבלה והחסידות מוגדרות כפנימיות התורה, או לחילופין נשמת התורה. הן מהוות את הפן הפנימי והנסתר של תורת ישראל, המתגלה למבקש להכירה לעומקה. כפי שלכל דבר חי יש פן חיצוני ופן פנימי, כך גם לתורה. ללמוד את חיצוניותה מבלי להכיר את פנימיותה, כמוהו כהפיכתה לגוף חסר נשמה (וכן להפך, עיסוק בפנימיות התורה בלי מחויבות לחיצוניותה הוא כמו הפיכתה לנשמה חסרת גוף)¹.

מה בין 'קבלה' ל'חסידות'? השתיים מהוות את שני רבדיה העיקריים של פנימיות התורה: הקבלה היא מאגר הידע הרחב של תורת הסוד, שבו מבנים רבים וסבוכים המתארים את הפן הנסתר של המציאות; החסידות היא עיבוד מאוחר יותר של הידע הקבלי לכדי "תורת חיים" הנוגעת לנפש האדם וחיוו, ומסיבה זו הינה אף גבוהה מהקבלה. אם להשתמש במשל עכשווי, אפשר לומר שהקבלה היא החומרה של פנימיות התורה, בעוד החסידות היא התוכנה שלה².

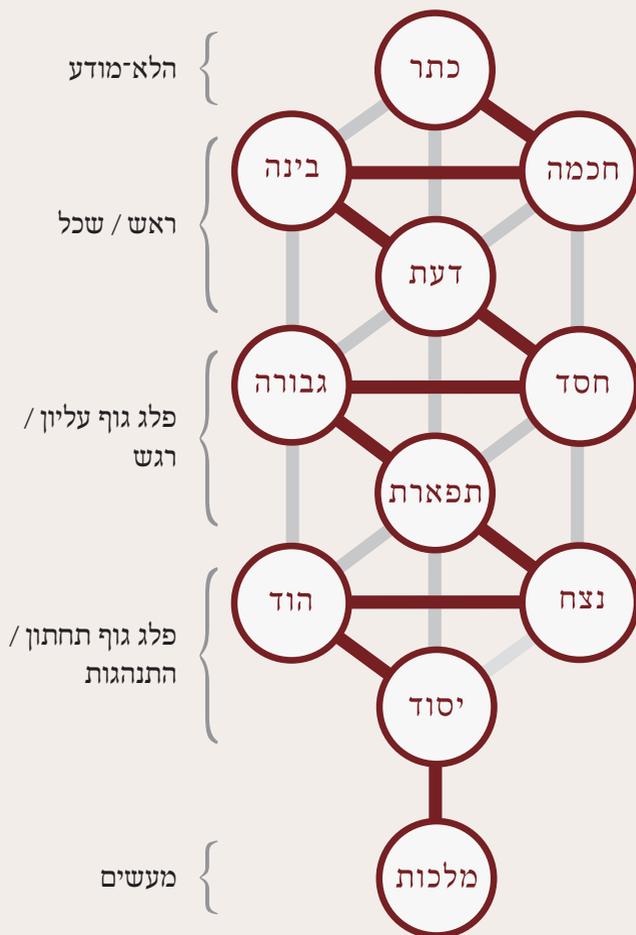
שילובן של החכמה הקבלית עם הבנת הנפש החסידית הוא רב עוצמה, ומעניק לנו כלים עמוקים ביותר לפיתוח התודעה והחיים. אחד מכלים אלו הוא אוצר עשיר של מלים ודימויים עמם ניתן לתאר את תהליכי הנפש שלנו, עד הדקים

הסמויים שבהם. באמצעות מלים ודימויים אלו אנו יכולים להתחיל לרכוש את שפת האהבה ולנסות לבוא בסודה.

החיבור בין עולם המושגים של פנימיות התורה לתחומי חיים השונים, כמו אהבה, נעשה באמצעות מספר מבנים רעיוניים. המבנה בו נשתמש בספר זה הוא הדגם הקבלי היסודי ביותר, המכונה עץ החיים. לעתים קרובות מכונה התורה כולה בשם זה, כמו בפסוק "עץ חיים היא למחזיקים בה ותמכיה מאשר"; אך באופן פרטני יותר מתייחס הביטוי למבנה בסיסי זה הלקוח מחכמת הסוד של התורה. הריהו לפניכם:

"עץ החיים" מערכת הספירות הקבלית

עץ החיים הוא מבנה בן עשרה רכיבים – או לעתים, כמו במקרה זה, אחד-עשר – המכונים ספירות, והמסודרים בצורה מיוחדת. כפי שניתן לראות, לכל ספירה יש שם, והן מחוברות זו לזו באמצעות מערכת קוים ישרים. הספירות מסמלות את הכחות או הכלים באמצעותם ברא הקדוש-ברוך-הוא את העולם ודרכם הוא ממשיך לקיימו בכל רגע ורגע. הקוים המקשרים ביניהן נקראים צינורות, והם מסמלים ערוצים של קשר וזיקה ביניהן. מבין הצינורות, אלו המודגשים מבטאים את המסלול הבסיסי בו משתלשלות הספירות זו מזו. אם נמשיל את עץ החיים למפת קווי רכבות, הרי שמסלול זה יהיה 'הקו המאסף', העובר דרך כל התחנות לפי סדרן".

סידורן היחודי של הספירות מבטא תבנית יסוד הטבועה בכל מישורי הבריאה. הוא משקף את המבנה התמציתי של מערכות מורכבות במציאות, ומאפשר למקם את אבריהן זה ביחס לזה ולהבין את תפקודם במסגרת המכלול. אפשר לומר שמערכת הספירות היא מעין מפה פנימית של העולם, שכמו פורשת בפנינו את מערכת היחסים הנסתרת בין אבריו השונים. הדוגמא המובהקת ביותר לדבר שעץ החיים משקפו הוא דמות האדם, הן במישור הגוף והן במישור הנפש (שבעצמם מוסברים כמקבילים זה לזה). הקבלה זו מצוינת בכללות משמאל לתרשים ועוד נשוב להתייחס אליה במהלך הספר.

חשוב להבין שמבנים קבליים כמו עץ הספירות אינם רק מפה של עולמות עליונים ומיסטיים. ביכולתם לבאר תופעות ארציות ומוחשיות מאד, המעסיקות אותנו כאן ועכשיו. למעשה, במובן מסוים הם לא שונים לחלוטין מהמודלים התיאורטיים שמדענים, פסיכולוגים וחוקרים רבים אחרים

משתמשים בהם בניסיונותיהם להבין את העולם. עיקר ההבדל בין השניים (מעבר לכך שהמבנים הקבליים מכילים יסודות רוחניים שהמחקר המדעי לרוב אינו מכיר בהם), נעוץ בכך שהמודלים המדעיים הם במוצהר תוצר של מחקר רציונלי ואמפירי רגיל, בעוד אלו הקבליים נוצרו משילוב של חקירה שכלית עם ההשראה הייחודית של חכמי הסוד היהודים (אותה הם 'מקבלים' מלמעלה ומחכמי הדורות הקודמים). כתוצאה, חושפים המבנים הקבליים מגוון רב של בחינות ויחסים עמוקים שאינם קיימים במודלים מדעיים, ה'מכוונים' לפי נימי נפש האדם, ושבכחם לפרוט עליהם באופן שמודלים אחרים אינם מסוגלים^ט.

בספר זה נבקש להשתמש בעץ החיים כדי להתבונן באופן התפתחות האהבה. על בסיס הספירות ננסה להבחין בין שלבי האהבה השונים, ואז נייעזר בידוע לנו מפנימיות התורה אודות כל ספירה כדי להקיש ממנה לגבי השלב המקביל לה בסדר צמיחת האהבה. נבקש ללמוד את איכויותיו ואתגריו של כל שלב ושלב, להתבונן ביחסו לשלבים שלפניו ולאחריו, ולשאול מה עלינו לעשות בו כדי להיטיב עם אהבתו ולגדלה. מתוך עץ החיים נבקש להצמיח את עץ האהבה^י.

ניתן כמובן להקשות ולומר, שאין דרך אחת בה צומחת אהבה. לכל אחד ואחת סיפור האהבה שלו, ושום מודל בעולם לא יהיה מסוגל להקיף את כולם, או אפילו אחד מהם. אכן, עץ האהבה אינו מתיימר לשקף את השלבים

בהם כל אהבה מתפתחת בפועל. מטרתו היא להציג את שלבי צמיחתה של האהבה במיטבה, את הצעדים בהם אהבה מתפתחת באופן אידיאלי מנקודת מבט רוחנית. עץ האהבה נועד להעניק לנו נקודת ייחוס אל מולה נוכל לבחון את סיפור האהבה האישי שלנו: היכן אנו ממוקמים ביחס אליו? לאן ביכולתנו להתקדם לפיו? שמא דילגנו על שלב חיוני וכעת עלינו להשלימו? צמיחת האהבה שלנו לא צריכה להיות לגמרי זהה לעץ האהבה, אך אין פירוש הדבר שהיא לא תצא נשכרת מהנסיון לחקות אותה ולהתקרב אליו ככל האפשר¹.

קושיה נוספת העשויה להטריד את הקורא היא, מה למבנה משורטט ו'גיאומטרי' כל-כך ולאהבה? פרטית או כללית, חלקית או מושלמת, האהבה היא משהו רגשי, חם וחי; האם ניתן ללכוד אותה בתרשימים שכליים משל היתה איזו תופעה פיזיקלית?

באמת, אין ללמוד את מבנה הספירות רק בדרך של עיון אינטלקטואלי קר וחד, ה'מנתח' את מושאיו (ואגב כך גם נוטה להמית אותם על שולחן הניתוחים...). יש להתבונן בו, מלשון בינה ותבונה. הבינה היא חשיבה המתחשבת ברגש, התרה אחר לב הדברים בהם היא מתבוננת, וממילא נוגעת בלבנו וחודרת לתוכו².

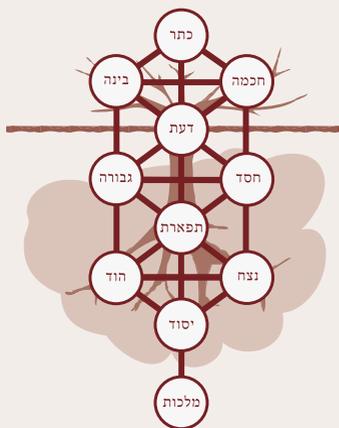
והנה, המלים בינה והתבוננות קשורות גם במלה מבנה. ההתבוננות מבקשת לחשוף בפנינו את המבנה הפנימי של מושאה, לבודד את מרכיביו השונים ולבחון את מערכת היחסים ביניהם. היא באה לחדש לנו, שלב הדברים ומבנה הדברים אינם עוינים זה את זה, אלא להפך, משלימים אחד את השני. יש רק

להקפיד לחפשם יחדיו, לבקש את הלב שבמבנה. לגבי כל פרט במבנה יש לשאול, על איזה מיתר בנפש הוא פורט? מה הממד הרגשי שלו וכיצד הוא יכול להשתלב בחיינו? וכן הלאה. כאשר מתבוננים במבנה כך, ביכולתה של ההתבוננות להכניסנו בסודו ולהאיר את נשמתו הפנימית.

דוקא משום שהאהבה כה יקרה ועמוקה, איננו יכולים להפקירה לחיים 'טבעיים' ובלתי-מודעים. יותר מכל היא מבקשת שנתבונן בה, שנלמד את מבניה וגווניה. רק כך נוכל להעניק לה את תשומת הלב הראויה לה, ובה בעת לגדלה בשום שכל.

הערה אחרונה בטרם ניגש לפרק הראשון: למרות שמערכת הספירות משולה לעץ, חשוב להבין שאין לדמיינה כעץ ישר, הצומח מלמטה למעלה, אלא בראש ובראשונה דוקא כעץ הפוך, ששורשיו למעלה והוא צומח כלפי מטה

(ראו תרשים). באופן כללי, שלוש הספירות הראשונות ('כתר' עד 'בינה') מגלמות את שורשי העץ הנסתרים מן העין; הספירה שאחריהן ('דעת') מבטאת את נביטתו לפני השטח; שש הספירות הבאות ('חסד' עד 'יסוד') מגלמות את הגזע והענפים; והספירה האחרונה ('מלכות') מגלמת את הפירות אותם מעניק העץ לעולם.

הדימוי של עץ הפוך מסמל את האופן בו הקדוש־ברוך־הוא פונה אל עולמו ומשפיע עליו. אף שה' נוכח בכל, עבורנו הוא נסתר, ולכן אנו מתארים אותו כ"שוכן במרומים" ואת שפיעת אורו אלינו כזורמת מ'מעלה' ל'מטה'. עץ החיים ההפוך הוא איפוא איור לאופן בו משפיע הבורא על בריאתו ובריותיו: הוא מסתתר כביכול 'מעל' העץ, מזין את שורשיו, ואנו שוכנים כביכול 'מתחת' לעץ, נהנים מפירותיו².

באותו אופן, גם לצמיחת האהבה נתייחס כאן כתהליך המתפתח ממעלה למטה. דבר זה משקף את העובדה, שהאהבה היא אחת ההתגלויות העזות והמוחשיות ביותר של אור אלוקי בחיינו. כאשר חווים אהבת אמת, חשים נוכחות חיה של שפע שמיימי החודר לעולמנו וממלא אותו³. בנוסף, יעודה של האהבה אינו לרחף בשמים כאידאה (איננו מעוניינים באהבה אפלטונית...), אלא לנחות על הקרקע ולהפוך למציאות.

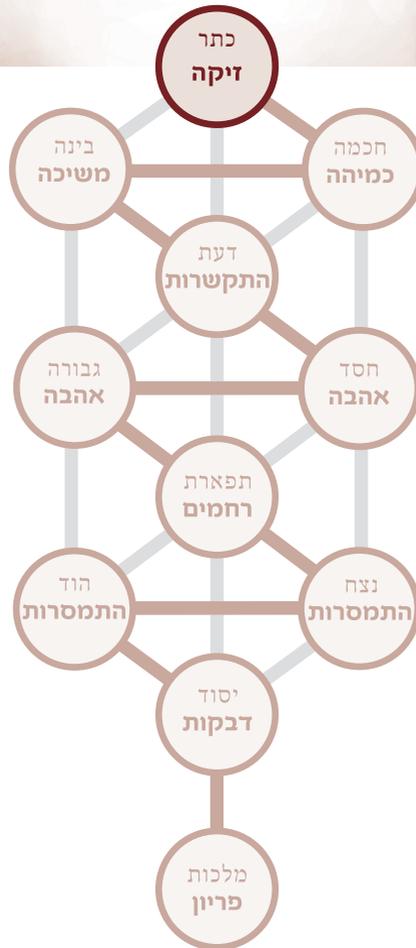
תיאור האהבה כתהליך של אור היורד לעולם אינו סותר את העובדה שהיא כוללת, במקביל, גם תנועה של התרוממות והתעלות. מושגי ה'מעלה' וה'מטה' בעץ החיים אינם תמיד זהים למושגים 'שמים' ו'ארץ'. מערכת הספירות לא מתארת דוקא השתלשלות מהרוח אל החומר, אלא בהרחבה, את התפתחותם של הדברים מראשיתם לאחריתם. בזמן שנרד 'מטה' לאורך הספירות, אם כן, נזכור שהאהבה עצמה גם הולכת ומטפסת 'מעלה'. אכן, אפשר לומר שירידתה של האהבה אל עבר יעודה היא־היא התעלותה. ההתגשמות היא הרוחניות האמיתית.

עץ האהבה

שלבי צמיחת הקשר בין איש ואשה
לפי מערכת הספירות

1 | זיקה

1 | זיקה

הרבה לפני שהאהבה מלבבת בלבנו כרגש, היא מתהווה כזרע במעמקים הלא-מודעים של נפשנו.

הנפש היא כקרחון, שרק קצו העליון ניכר מעל פני המים, אך רובו ועיקרו שקועים עמוק מחוץ לשדה הראיה. מאז ימי הפסיכולוגיה המודרנית מקובל לתאר את החלק הלא-מודע שבנפש כ"תת-מודע", כלומר כרובד יצרי ואפילו חייתי הנח 'מתחת' למודעות. אך על אותו משקל ניתן לדבר גם אודות על-מודע – מישור נסתר גבוה בנפשנו, השורה דוקא 'מעל' השכל ומבטא את החלק הרוחני שבנו. העל-מודע הוא שורש הנשמה שלנו, מקור התכונות העמוקות ביותר של אישיותנו, והוא נטוע בקרקע האלוקות עצמה.

ההבדל העיקרי בין התת-מודע לעל-מודע הוא, שבעוד הראשון מורכב מתכונות ארציות מוכרות (תאוות, משאלות, חרדות וכדומה) שפשוט הודחקו מהתודעה, השני בנוי מתכונות רוחניות וגבוהות שהינן בלתי-נודעות במהותן. הוא מהווה מאגר של אמת, יופי ורצון גבוהים המושפע אלינו מלמעלה, אך מפאת שכלנו המזגבל עולה כביכול על גדותיו ומתחיל לשרות 'מעל' או 'מסביב' לתודעה. אף שאין ביכולתנו להשיגו ישירות הוא שם כל הזמן,

מרפרף מאחורי תריסי תודעתנו, וברגעי חסד מיוחדים הוא חודר לתוכנו בצורת טפטופים של השראה שביכולתם לעזור לנו לכוון את חיינו.¹

בעץ הספירות, הספירה המגלמת את העל-מודע מכונה ספירת הכתר. מדוע אנו מוצאים, כמעט בכל התרבויות ולכל אורך הדורות, כי אנשים בעלי-מעלה חובשים לראשם כתרים ומגבעות? ההסבר הוא שהכתר, המגביה את קומתנו, משמש המחשה חיצונית לכך שקיים בנו רובד רוחני נעלה. שלא רק מן הבהמה האדם מותר אלא אף מגופו הגשמי שלו, ויש בו משהו מעבר למה שרואים בגוף. מסיבה זו מיוצג העל-מודע בידי ספירת הכתר.²

אך ספירת הכתר שלנו אינה מגלמת רק את העל-מודע הפרטי שלנו. הכתר מקשר אותנו גם עם נשמות אחרות. בפרט, ומעל הכל, אנו מחוברים דרך כתרנו לנשמת בן הזוג העתידי שלנו. מדרש ידוע מסביר, שאדם וחוה החלו חייהם כיצור אחד שהיה מורכב מזכר ונקבה הדבוקים בגבם, הופרדו לשניים, ומאז מבקשים להתחבר מחדש.³ מדרש זה משמש בין השאר כמשל לנשמותיהם של כל איש ואשה שנועדו להפגש ולכרות ברית: הללו צומחות משורש אחד אך מתפצלות ברדתן ארצה, ואז משתכנות בגופים שונים ויוצאות לחפש זו את זו.

משמעות הדבר היא, שאף שכאן בעולם הזה הנשמות נפרדות ושוכנות בשני גופים שונים, בשורשן העליון הן עדיין מחוברות ומהוות ישות אחת. ברובד הכתר אנו קשורים לבן זוגנו כל הזמן, גם אם מעולם לא פגשנו אותו (או לחילופין, אם אנחנו כבר אתו אך רחוקים ממנו ברגע זה). ברובד גבוה זה של

הנשמה, אנחנו כבר, ותמיד, נשואים לבן זוגנו; והוא כבר, ותמיד, חלק מאיתנו – החצי השני שלנו⁷.

קשר רוחני זה בין שתי נשמות מכונה זיקה. זהו השלב הראשון בצמיחתה של כל אהבה אמיתית ובת־קיימא, המתרחש עוד לפני שהיא מתחילה להתגלות בעולם. עוד לפני שאנו אוהבים, או אפילו יודעים שאנו מעוניינים באהבה, כבר שוררת זיקה פנימית עמוקה בין נשמתנו לנשמת בן זוגנו העתידי. השתיים כמו 'מגולפות' מראשיתן זו לפי דיוקנה של זו.

הזיקה שבנשמה היא הדחף הפנימי הבלתי־מוסבר שלנו למצוא את בן זוגנו, ומשמצאנו אותו, לאחוז בו מבלי להרפות. היא ההרגשה שאנו לא יכולים בלעדיו, גם אם אנו לא מבינים מדוע. יותר בעומק, הזיקה היא הבסיס לקיומה "אהבה שאינה תלויה בדבר"⁸ כלפי בן זוגנו – אהבה לעצם הוייתו, בלי קשר לשום תכונה פרטית מסוימת שיש או אין לו כרגע. על האהבה זו נאמר כי היא "אינה בטלה לעולם": היא שרירה וקיימת תמיד, ובכל רגע ניתן להתחבר אליה ולשאוב ממנה חיות והתחדשות למערכת היחסים.

מעבר לכך שהמלה זיקה מבטאת קשר ודמיון, היא קשורה גם במלים זיק והזדקקות. האהבה ניצתת בנפשנו כחוויה קיומית של חסרון, חוויה שאנו בלתי־שלמים וזקוקים לבן־זוג שישלים אותנו. מבואר בקבלה שהשאלה המרכזית המפעמת בספירת הכתר היא, "אֵיה?". בדרך כלל מוסברת שאלה זו כנסובה על הקב"ה, עליו נאמר בתפילה "אֵיה מקום כבודו להעריצו"; אולם ניתן להחילה גם לגבי נשמת בן הזוג, שאף היא, כמו ה', בבחינת זולת הנפלא

מהשגתנו, ושהקשר עמו נוצר דרך נתינת אמון בו. כפי שבשורש נשמתנו אנו מבקשים בכל עת את ה', כך אנו מבקשים בו גם את חצינו הרוחני האבוד¹⁷.

לדעת שאיננו יודעים

יש לזכור כל הזמן, שהזיקה אינה הרגשה מודעת. היא נודעת, אפשר לומר, לעצמה בלבד, חוויה פנימית ששורש נשמתנו חווה בינו לבין עצמו. אילו היינו מודעים אליה, מציאת בן הזוג שלנו היתה הדבר הקל ביותר בעולם: היינו מזהים אותו ברגע הראשון שהיינו רואים אותו. אך כידוע לכולנו, הדברים כמעט תמיד אינם כה פשוטים, ולעתים קרובות עלינו לצאת למסע חיפוש ארצי ומפרך כדי למצוא את בן זוגנו, ללא כל הבטחה לנס בסגנון 'אהבה ממבט ראשון'¹⁸. למעשה, כה ארצי הוא מסע החיפוש עד שבמקרים רבים אנו חווים את מציאת בן הזוג לא כגילוי אלא כבחירה: חווייתנו היא שאנו נעשים בני זוג לא מפני שיועדנו זה לזו מאז ומעולם, אלא מפני שהחלטנו להתמסר זה לזה (לעתים קרובות למרות דברים רבים שאינם לשביעות רצוננו).

אף על פי כן, לפי הקבלה, גם במקרים בהם הזוגיות נוסדה כבחירה גמורה, זיקה עצמית שוררת בין הנשמות ושררה ביניהן מאז ומעולם. במלים אחרות, מה שנחווה כתהליך של בחירה הינו למעשה גם תהליך של גילוי – גילוי העובדה שבן הזוג שבחרנו הוא השידוך שיועד לנו משמים מקדמת דנא. אכן, כל שלבי האהבה אותם נסקור בפרקים הבאים הינם, במובן מסוים, בבחינת צעדים בחשיפתה ההדרגתית של הזיקה שבכתר¹⁹.